

EDUARDO BLASCO FERRER: ELS ARCHIPÈLECS D'UN ROMANISTE

XAVIER BALLESTER

Universitat de València

El 2017 mos portava la pèssima notícia, coneguda el 12 de giner, del repentí i prematur decés en Bastia, en l'illa de Còrsega, de l'amic Eduardo Blasco Ferrer, el gran romaniste espanyol que havia desenrollat la major part de sa vida acadèmica en Itàlia, més concretament en l'illa de Cerdenya. Eduardo era descendent del famós noveliste valencià Vicente Blasco Ibáñez (1867–1928), autor, entre atres moltes obres, de noveles que posteriorment serien adaptades pels cineastes de Hollywood, com “Sangre y Arena” (*Blood and Sand*) o “Los Cuatro Jinetes del Apocalipsis” (*Four Horsemen of the Apocalypse*). Eduardo o, com li agradava que li digueren, Edu havia naixcut en Barcelona i degué ser u dels ultimíssims exiliats del franquisme. A penes complida la seua majoria d'edat i mogut pel seu activisme d'esquerres, inquietut —potser heredada de son famós yayo— que mantindria durant tota sa vida, Eduardo partí per a Alemània dispost a fer realitat sa vocació de filòlec en una Universitat a on no es vera tan tentat d'interrompre contínuament els seus estudis com a conseqüència de ses idees polítiques i son caràcter valent i fogós; ya mai tornaria a residir en Espanya. El nostre amic se llicencià en Romanística en Erlangen, en 1981, i poc temps més tart obtindria allí mateixa el doctorat. Una estància com a llector de català en 1986 en l'Universitat de Cagliari (o Càller), en Cerdenya, marcaria definitivament el seu destí, ya que, despuix de diverses ocupacions acadèmiques en Alemània i Itàlia, Eduardo tornaria ad eixa illa a l'història —i prehistòria— llingüística de la qual acabaria dedicant la major part de la seua activitat acadèmica, quan ya havia guanyat i de manera brillant la càtedra de Llingüística sarda de l'*Università degli Studi di Cagliari*.

En els darrers anys Eduardo havia mantingut empero un contacte especialment intens en el panorama acadèmic espanyol i no precisament en els seus socis naturals, els romanistes. Despuix d'estudiar durant anys la toponímia de Cerdenya, Blasco, espolejat per alguna observació del seu paísà, l'etimòlec Joan Coromines, havia elaborat la teoria de que aquell antic substrat llingüístic pre-llatí —encara fàcilment detectable i sobre el qual des de fea molts anys es venia discutint i proponent les més diverses hipòtesis— estava en realitat íntimament relacionat en . . . l'històrica llengua dels vascs. El gros de la seua argumentació quedà exposat en *Paleosardo. Le radici linguistiche della Sardegna neolitica* (2010), sens dubte la seua obra més arriscada i innovadora, en la qual volgué juar-se el seu més que guanyat crèdit com a prestigiós romaniste i una de les màximes autoritats mundials en les parles de Cerdenya, parles ademés unànimement consi-

derades del màxim interès dins de la Filologia romànica. Al dit llibre seguiren decenes d'artícles reprenent arguments o afegint uns atres nous. Provablement l'últim publicat en vida fon "Protovascunce y Paleosardo: Reconstrucción y Comparación",[note] publicat a finals de novembre de 2016 en la revista *Liburna: un dur alegat contra l'autisme*—és dir: contra la negativa al diàlec científic— de la Filologia vascònica tradicional.

Eixe son darrer interès, eixa que seria la seua —l·litteral i desgraciadament— última aposta intel·lectual li havia dut a integrar-se cada estiu en els anuals seminaris organitzats en Gandia per la Real Acadèmia de Cultura Valenciana —centenària institució que sense mijos econòmics ha de lluitar contra els intents, esplèndidament finançats, dels *media* ultracatalanistes per anexionar-se la llengua i cultura valencianes — sobre llengües i cultures pre-romanes de la Península Ibèrica per a debatre idees i actualisar coneiximents junt en els especialistes locals. Blasco participà ademés en el XI Col·loqui Internacional sobre Llengües i Cultures Pre-romanes de la Península Ibèrica, organitzat en octubre de 2012 en València: d'alguna manera i potser inconscientment buscava tornar a la terreta de sos ancestres.

Les seues estàncies en Gandia o València constituïen també un igualment buscat pretext per a visitar a sa família de Barcelona, pero introduïen un component més de dificultat en la ya de per sí habitualment complicada programació dels seus viages. Eren usuals en Eduardo les arribades i eixides intempestives del seminari propiciades per la quantitat de transbordos o varietat de mijos de locomoció que devia gastar per a aplegar fins a mosatros. Sempre me deixà admirat la seua estoïcista actitud davant les incomoditats i el seu llauger equipage. Estos pesats viages, que incloïen bèliques matinejades, els realisava en el millor dels esperits, jovenil mochila i algun elegant capell que renovava cada estiu per a protegir-se de l'implacable sol estival de les nostres costes. De manera encara més cridanera, bona part del seu llauger bagage solia generosament consistir en regals —usualment llibrots, pero també gorretes o camisetes turístiques— per als amics.

Edu era indiscutiblement posseïdor d'un esperit ascètic i frugal: s'alçava molt enjornet i, en acabant de córrer i realisar alguns eixercicis gimnàstics, realisava la seua *piccola colazione* consistent a penes en un gran tassó de llet; a continuació . . . podia i solia dejunar durant hores, fins a boqueta nit o a la nit. Son estar físic era immillorable, fort, atlètic, sense un quilo de més. Recorde haver-lo deixat *tancat* en la Biblioteca d'Humanitats de l'Universitat de València durant hores en sa inseparable llibretota. Ell mantenia la costum de pendre totes les notes a mà i posteriorment rellaborar-les, aixina com la costum de llegir tot lo que s'haguera escrit sobre la matèria i li fora accessible. Mentres amablement rebujava tota ajuda que li oferiem per a facilitar-li els seus complicats transbordos o abreujar les seues a sovint llargues esperes, no tenia Eduardo inconvenient, en canvi, en pregar-mos que li facilitàrem la més amagaeta referència biblio-

gràfica. Em comentà cóm durant un més estigué en una pensió de Vitòria, en el País Vasc, per a llegir tot lo que li fora materialment possible sobre l'història de la llengua vasca i en un temps extraordinàriament breu aplegà a tindre'n un sòlit coneiximent. Quant Blasco Ferrer s'implicava en algun assumt, ho fea, com escrigué Mossén Bertomeu en sa "Gatomaquia", dasta *els molls del osets*.

Aixina i montat en sa bramaora motocicleta, el sart Eduardo havia pràcticament recorregut tota la geografia insular i registrat tots els microtopònims, anotant ses característiques i fotografiant tots els llocs d'interés. En juny de 2012 l'amic Edu organisà en sa amada i estudiada illa el congrés *Iberia i Sardegna. Legami linguistici, archeologici i genetici dal Mesolitico alla Tarda Età del Bronzo*, essencialment destinat a debatre sa proposta sobre el caràcter llingüístic del paleo-sart i l'explicació que ell oferia d'un enquadrament [pro]històric, certament discutible, puix Eduardo havia pensat inicialment en una colonisació neolítica d'aquitans —és dir: d'antics vascs— en la part oriental de l'illa en motiu provablement del comerç de l'obsidiana, circumstància que a totes llums constituïa u dels elements —encara que accessori i colateral— més dèbils de sa proposta. Durant la preparació del congrés ya li advertí que molts dels invitats [s]er[i]en refractaris i dasta hostils a la seua teoria. Ad ell no li importà, al contrari: assegurava que lo més important era l'intercanvi d'idees i que una bona teoria havia de superar el fòc creuat de totes les objeccions possibles. Càndidament, crec yo, i més com a producte de sa noble ànima que com a resultat d'una visió realista dels fets, ell vea alienes objeccions a on uns atres veïem in[de]batibles prejuïns. Acàs confiava Eduardo en excés en el poder d'aquella robusta metodologia de la qual s'havia empapat durant els any de sa severa formació germànica.

Per desgràcia un molt inoportú accident feu que l'ingressaren en un hospital pràcticament la vespra del congrés que en tant d'esforç i tanta ilusió havia estat preparant i allí permaneixqué en pronòstic reservat durant els 5 dies que durà la trobada, dies durant els quals tinguérem ocasió de recórrer pràcticament tota l'illa en una espècie de turístic congrés itinerant, visitant llocs recòndits, gojant de la milenària cultura de l'illa, de la seua gastronomia o de l'amabilitat dels seus paisans, freqüentment bons amics d'Eduardo, qui tenia el màxim interés en que coneguérem eixa agresta, ancestral i profunda bellea insular que ell havia deprés a amar . . .

Viager impenitent i en la seua preocupació social sempre en efervescència, l'èxit internacional d'una nova metodologia que havia desenrollat per a ensenyar llengües i especialment ideat per a emigrants, li havia dut estos últims anys d'una part a una atra del món i en u d'estos viages visità Turquia. Fidel a sí mateixa, el llingüiste Blasco Ferrer no pogué evitar adinsar-se en l'estudi de la llengua turca i de seguida escomençà a fer us dels seus *data* tipològics i comparatius —metodologia que dominava— dins de ses investigacions sobre el vasc o l'ibèric. Fidel a sí mateixa —puix

per les seues vulnerables venes corria per igual la Llingüística que la política— el ciutadà Eduardo no pogué evitar en la mateixa corpenta i es-penta sumar-se a les protestes i manifestacions democràtiques contra el govern turc. Les conseqüències de tal entusiàstic activisme foren esta volta manco productives i per a la ciència i per a la seua salut: fon agredit per la policia i invitat a abandonar el país.

La física fortalea d'Eduardo contrastava en sa fragilitat emocional, en un cor sentimentalment vulnerabilíssim. Al primer esgarró de la separació de sa Barcelona familiar havia seguit el d'un matrimoni fracassat en dos filles, com sol tristament dir-se, de *per mig* i al remat una última relació finalisada contra la seua voluntat. En la mort de la que fon sa muller havia conseguit recuperar la custòdia de Margarita i Annamaite, ses volgudes filles, ya que una d'elles era encara menor d'edat, i axina recuperar la perduda i sempre desijada quotidiana convivència en elles. En sa línia habitual afrontà Edu esta nova oposició que li oferia la vida en ilusió i voluntat decidida, pero el seu esgarrat cor ya no pogué acompanyar—li en eixe nou desafiú.

Eduardo, trobarem a faltar el teu accent plurilingüe i multicolor, les teues observacions precises, ton saber, la teua humanitat i ton cor tan jovenil i entusiasta com dolgut i cansat. Descansa en pau, bon amic, que la terra et siga lleu i t'acompanye qualsevol seré *ricercar* d'Andrea Gabrieli en ton darrer viage per ixe camí tenebrós, com escrigué Catul (3,11-2: *per iter tenebricosum/ illuc, unde negant redire quemquam*), d'a on diuen que ya ningú retorna. En ta vida anares d'illeta en illa fins a aplegar a la gran Illa final. Certament, com digué el Fortimbràs de Zbigniew Herbert, vivim en archipèlcs:

It is not for us to greet each other or bid farewell we live on archipelagos
and that water these words what can they do what can they do prince
(—Zbigniew Herbert, *Elegy of Fortinbras*)